

ความสุขมวลรวมประชาชาติ

กุลฉัตร ฉัตรกุล ณ อยุธยา (kulachatrakul@gmail.com)

Chief Marketing Officer บริษัท มาร์เก็ตติ้งได้อ็อกไซด์ จำกัด

*****

กษัตริย์แห่งประเทศเล็ก ๆ อย่างภูฏาน Jigme Singye Wangchuck (King of Bhutan, 1972) ที่อยู่ในหลืบเทือกเขาหิมาลัย ทรงตรัสว่า “ความสุขมวลรวมประชาชาติสำคัญกว่าผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ” ซึ่งได้กลายเป็นหัวข้อที่นักเศรษฐศาสตร์ทั่วโลกให้ความสนใจเป็นอย่างมาก ภูฏานได้สร้างแนวคิดใหม่ในการนิยามความเจริญก้าวหน้าแบบองค์รวม โดยการวัดความอยู่ดีมีสุขที่แท้จริงมากกว่าการบริโภคและกลายเป็นผู้นำในการเผยแพร่แนวคิดเรื่อง “ความสุขมวลรวมประชาชาติ” (Gross National Happiness : GNH) ซึ่งแนวคิดเรื่อง GNH นี้ริเริ่มตั้งแต่วันที่ทรงขึ้นครองราชย์ในปี ค.ศ. 1972 ไม่ใช่เป็นเพียงปรัชญาที่เลื่อนลอยที่เกิดขึ้นมาเพื่อต่อต้านแนวความคิดของการคำนวณผลผลิตรายได้มวลรวมประชาชาติ (GNP) แต่นโยบายการปกครองภายใต้การบริหารราชการแผ่นดินของสมเด็จพระราชาธิบดีแห่งภูฏาน ได้ทำให้ปรากฏแล้วว่าประชาชนของพระองค์มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นโดยไม่ต้องหวังพึ่งการพัฒนาจากต่างประเทศมากเกินไป โดยไม่พิจารณาเทียบเคียงกับหลักการผลผลิตมวลรวมประชาชาติเป็นตัวเลขเทียบกับของประเทศอื่น แต่ใช้ดัชนีชี้วัดจากการใช้ชีวิตอย่างมีความสุขของชาวภูฏาน เป็นดัชนีชี้วัดแทน ทำให้ภูฏานมีระบบเศรษฐกิจที่มุ่งรักษาวัฒนธรรมและค่านิยมทางพุทธศาสนาของภูฏานไว้ท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ โดยแนวคิดเรื่อง GNH เป็นการวัดการพัฒนาประเทศที่ไม่ได้เน้นตัวเลขการเติบโตทางเศรษฐกิจ แต่เน้น “ความสุข” ที่แท้จริงของคนในสังคม ซึ่งปัจจุบันแนวคิดเรื่อง GNH กำลังได้รับความสนใจจากนักวิชาการหลายประเทศ เนื่องจากเล็งเห็นว่าพัฒนาเศรษฐกิจมิได้เป็นปัจจัยเดียวและปัจจัยสำคัญที่สุดของความสุข หากแต่การมุ่งพัฒนาเศรษฐกิจทำให้เกิดผลเสียหลายอย่าง มากมาย ทั้งความไม่เป็นธรรมทางสังคม การสูญเสียความสมดุลทางธรรมชาติ และมลภาวะแวดล้อมเป็นพิษ

แนวคิดเรื่องความสุขมวลรวมประชาชาติหรือ GNH ยึดหลักว่า การพัฒนาสังคมมนุษย์ที่แท้จริงเกิดจากการพัฒนาทางด้านวัตถุและจิตใจควบคู่กันไป GNH ในบริบทของภูฏานจึงเป็นรูปแบบการพัฒนาที่มุ่งเน้นการสร้างสภาพแวดล้อมที่ประชากรทุกคนมีโอกาสพบความสุขได้อย่างเท่าเทียมกัน โดยมีหลักการสำคัญ 4 ประการ หรือ เสาหลักแห่งความสุขทั้งสี่ (Four pillars of happiness) คือ

ประการที่ 1 การพัฒนาเศรษฐกิจอย่างเท่าเทียมและยั่งยืน (Sustainable economic development) การเข้ามาของระบบทุนนิยมในภูฏานจะเป็นไปอย่างเชื่องช้า โดยสิ่งที่เกิดขึ้นดีหรือไม่ ให้เอาความสุขของชาวภูฏานเป็นตัวตัดสินไม่ใช่วัดที่จำนวนเงินและทรัพย์สินที่เป็นวัตถุสิ่งของ เพื่อให้การพัฒนาเศรษฐกิจเป็นไปอย่างยั่งยืนและเสมอภาค

ประการที่ 2 การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ (Conservation of Environment) การพัฒนาใดๆ จะต้องไม่ทำลายความสมดุลระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ ภูฏานจึงยกเลิกการค้าไม้กับต่างชาติ ส่งเสริมให้มีการอนุรักษ์ป่าไม้ และปลูกเพิ่มเติมรวมถึงสัตว์ป่าก็ได้รับการดูแลอย่างดี โดย 26% ของพื้นที่ประเทศทั้งหมดถูกจำกัดให้เป็นเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่า

ประการที่ 3 การส่งเสริมและสงวนรักษาวัฒนธรรมประเพณี (Preservation and Promotion of Culture) รัฐบาลก็จะส่งเสริมและให้ชาวภูฏานยึดถือและปฏิบัติตามแบบแผนดั้งเดิมที่เคยทำกันมา เช่น วัฒนธรรมการแต่งกาย การสร้างบ้านเรือนที่อยู่อาศัย ความเชื่อและการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา แต่ส่วนวัฒนธรรมตามกระแสทุนนิยม รัฐบาลเองต้องเป็นคนคัดเลือกที่จะรับและผ่อนปรนในเกณฑ์ปฏิบัติ รวมทั้งการให้การศึกษาแก่เด็กชาวภูฏาน ที่ต้องให้ความรู้ทางศาสนา ประเพณี วัฒนธรรม ควบคู่ไปกับตำราเรียนทางวิชาการด้วย

ประการที่ 4 การส่งเสริมการพัฒนาธรรมาภิบาล (Good Governance) คือเน้นให้ชาวภูฏานดำรงชีวิตบนพื้นฐานที่จะช่วย พัฒนาสังคมทั้งระบบให้มีคุณภาพ เช่น ความซื่อสัตย์สุจริต ความมีคุณธรรมจริยธรรมเป็นต้น

ภูฏานมีนโยบายจำกัดปริมาณนักท่องเที่ยวไม่ให้เกินปีละ 8,000 คน ซึ่งคุ่มค่าเมื่อเทียบกับสภาพธรรมชาติและวัฒนธรรมที่ยังได้รับการดูแลรักษาไว้อย่างดี นโยบายการปลูกป่าทดแทนอย่างเคร่งครัดเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ทำให้ภูฏานยังมีพื้นที่ป่ามากกว่าร้อยละ 70 ของประเทศ นโยบายส่งเสริมการลงทุนจากต่างประเทศเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจอย่างค่อยเป็นค่อยไป มีหลักเกณฑ์และมาตรฐานที่ชัดเจนเกี่ยวกับการเข้ามาลงทุนจากต่างประเทศเพื่อรักษาแนวทางการพัฒนาของประเทศ การพัฒนาประเทศโดยไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ วิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณีของคนในท้องถิ่น และปลูกฝังคุณค่าของแนวคิดความสุขมวลรวมประชาชาติให้แก่คนรุ่นใหม่โดยผ่านทางระบบการศึกษาและสื่อแห่งชาติ ให้สอดคล้องกับคำสอนของศาสนาพุทธที่ว่า ความสุขที่แท้จริงมิได้เกิดจากการบริโภควัตถุ กิจกรรมทางเศรษฐกิจต่างๆ เป็นเพียงปัจจัยสนับสนุนให้มนุษย์มีชีวิตที่ดีงามเท่านั้น ซึ่งเป็นแนวทางปฏิบัติของสังคมไทยที่ควรเอาเยี่ยงอย่างแม้สักเสี้ยวหนึ่งก็ยิ่งดี

*****